

מעשה דהמגדף

[א]

בירור ע"י רוח הקודש

ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: (ויקרא כד, י)

פרש"י מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא, רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא, לגלג ואמר ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה. ומתניתא אמרה מבית דינו של משה יצא מחוייב, בא ליטע אהליו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני, אמרו לו (במדבר ב) איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב, נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב, עמד וגדף.

רוב בעילות אחר הבעל בפרוצה

בשול"ת חתם סופר (או"ח סימן רח) הק' מי הגיד לנו שאיננו משבט דן, וכי מפני בעילה אחת שבעל הנוגש המצרי את אמו נדון לבן איש מצרי, הלא קי"ל רוב בעילות אחר הבעל אפילו פרוצה ביותר.

ובאמת נחלקו בזה הפוסקים, בשול"ע (אה"ע ד, טו) כתוב אשת איש שיצא עליה קול שהיתה מזנה תחת בעלה, והכל מרגנים אחריה, אין חוששין לבניה שמא הם ממזרים, שרוב בעילות תולים בבעל. אבל היא בעצמה, חוששין לה משום זונה. וכהן חושש לה מדין תורה ... ואם היא פרוצה ביותר, חוששין אף לבנים. וכתב הבית כדברי השול"ע כתב התרה"ד (סי' ל"ז) וכן משמע בפרש"י, אבל הרא"ש כתב בשם בה"ג דאמרינן רוב בעילות מהבעל אפילו אם היא פרוצה ביותר, וכ"כ הגהת מיימוני (פט"ו). וכ"כ בתשובת מהרי"ו דסוגי' דסוטה איירי לענין איסור כהונה, וליכא חשש ממזר, ומדייק כן מהרמב"ם שכתב אם היא פרוצה חוששין אף לבנים, והיינו דחוששין לה ולהבנים וחששא שלה הוא לאיסור כהונה, כן הוא החשש הבנים, לכן בניה לכתחלה אסורים ובדיעבד צ"ע אם מוציאים אותה מישראל.

לפסוק על פי רוח"ק

וכתב החת"ס שע"כ צ"ל שהיה על פי רוח הקודש, ואע"ג דקי"ל "תורה לאו בשמים", ו"אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה", היינו רק אחרי מיתת משה רבינו ע"ה, אבל מרע"ה בעצמו לא היה שייך חשש זה. ומסביר שם דהא דלא בשמים היא ושאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה (שבת קד, א) הוא יסוד ושורש כל התורה כולה, דאי לאו הכי אין כאן תורה כלל, דהרי כבר היה לעולמים בשבת (קטז, ב) דאמר ההוא מינא מיומא דגליתון מארעכון אתנטלו אורייתא דמשה ואתיהיב אורייתא אחריתי, ואפשר לעשות אותות ומופתים ע"י תחבולות וכישוף, כמו שעשה נביא הישמעאלים, ושבתי צבי תר"ו אמר שנתהפכו המצות ונעשו מעשין לאוין ומלאוין עשין, ואפילו אם לא נאמין כן בכללות התורה, מ"מ אין שום מצוה שתשאר במתכונתה, כל אחד יאמר חלמתי חלום שחלב זה אסור וזה מותר וזה יאמר כך וזה כך ותפוג תורה, על כן כללא כייל הקדוש ברוך הוא שאין הנביא רשאי לחדש שום מצוה מהישנות, כי אם על דעת

חכמי ישראל, וזהו צורך גדול. ולכן כל זה אינו שייך רק אחרי פטירת מרע"ה שעד אז הרי משה הוסיף בתורה כל הזמן, והכל היה חלק מנתינת התורה.

ממשיך החת"ס שפשוט דאם יאמר נביא על א' שהוא פסול, לא נפסוק דין על זה, כדאיתא במתניתין (עדויות פ"ח מ"ז) אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרוב, אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרוב המרוחקין בזרוע. ונחמיה אמר להכהנים שלא מצאו יחוסיהם עד יעמוד הכהן לאורים ותומים (נחמיה ז, סה), משמע ע"י אורים ותומים יתבררו, היינו היכא שאנו כבר מסופקים, אבל לומר על אחד שהוא בחזקת רוב בנים, בוודאי הוא בכלל לא בשמים היא, ורק מרע"ה היה בידו כן ולא אחר.

בירור מציאות ע"י נבואה

ועי' במשנ"ל (הלכות אישות פ"ט ה"ו) דבספק דמציאות שייך לומר אם יבא אליהו וכו', אבל בספקא דדינא לא שייך לומר אם יבא אליהו. ועל דרך זה י"ל גם בענינינו שעל פי רוה"ק ידע משה המציאות שהאבא של המגדף הוא מצרי.

וכן מבואר ברש"י (שבת קח, א), דיעוין בגמ' שם, דבעא מיניה מר בריה דרבינא מרב נחמן בר יצחק, מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור, אמר לו אם יבא אליהו ויאמר, מאי אם יבא אליהו ויאמר, אילימא אי דאית ליה עור אי דלית ליה עור הא חזינן דאית ליה עור, אלא אם יבא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה אי לא פסקא זוהמא מיניה. וכתב רש"י ד"ה מאי אם יבא אליהו ויאמר - **היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא**, משמע דדבר של מציאות שפיר אפשר לסמוך עליו, ולכן באמת לענין פסקא זוהמא היו סומכים עליו.

שאלה באורים ותומים

וכן מבואר ברש"י לענין שאלה באורים ותומים, דהנה איתא בגמ' (עירובין מה, א) וישאל דוד בהשם לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה, ויאמר השם אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה, ומק' הגמ' מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור, הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים, אלא אי מצלח אי לא מצלח, דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה שמע מינה. וכתב רש"י ד"ה הרי שמואל ובית דינו קיים - **דמידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים**.

בירור של המן

אבל עי' בספר ברכי יוסף (או"ח סי' לב, ד) בשם מהר"ם ן' חביב (תוספת יום הכפורים יומא עה, א ד"ה תניא) שכתב דאין הולכין אחר נביא שיאמר בענין ספק בן שבעה לראשון, שפלוגי הוא בן פלוני, או פלוני מכר עבדו לפלוני, דעל פי שנים עדים יקום דבר כתיב. והקשה לפי"ז במ"ש (יומא שם) בסוגיא דדנה על "מן", גד - שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון. תניא רבי יוסי אומר כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין, כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין, כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מכרתו לי, אמר להם משה לבוקר משפט, למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו, אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו. ות"י התוס' יוה"כ דעפ"י הדינין וההלכות היה משה רבינו פוסק את הדין, ולאמת דבריו בא האות העומר שכנגדו מוכיח. מבואר בדבריו דלא מיבעיא בספיקא דדינא אין לסמוך

על דברי נביא, אלא אפילו בספק במציאות, אם בא נביא ואמר שהמציאות כך הוא, לא סמכינו עליה. וכבר כתב המגיהה למשל"מ (שם) שמדברי הרמ"ז בספר תוספת יוה"כ (הנ"ל) נראה דלא שנא ליה בספק דמציאות לספיקא דדינא, היינו דלפי המשל"מ היה אפשר ליישב קושייתו מה"מן", דשם לא היה בירור הלכה אלא בירור מציאות, ועל כגון זה לא נאמר "תורה לאו בשמים היא".

אבל לכאורה פשטות הסוגיא מורה שסמכו על המן לבירורים הנ"ל, ולא שמשה רבינו הסיק מסקנותיו על פי דין, וא"כ בפשטות יש להוכיח משם שאפשר לסמוך על הנביא בבירור המציאות.

מנצפ"ך

ועי"ש (בברכ"י) שמביא מכמה מקומות בש"ס שמוכח שאפשר לסמוך על אליהו לבירור מציאות, אחד מהם היא דריש מגילה (ב, ב) מנצפ"ך צופים אמרו, ומק' הגמ' ותסברא והכתיב (ויקרא כ"ז) אלה המצות, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, ומסיק דשכחום וחזרו ויסדום, הרי לן אומר החיד"א שאפשר לברר מציאות על פי הנביא, ולכן הנביאים היו יכולים להזכיר לנו איזה אות בסוף ואיזה באמצע.

דבר שנלמד מהלל"מ

ויש להעיר על הראיה דהנה לענין ערבה נחלקו (סוכה מד, א) רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, חד אמר יסוד נביאים וחד אמר מנהג נביאים, והגמ' אומרת דתסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר יסוד נביאים, ומק' הגמ' שרבי יוחנן עצמו אמר דערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, ומשני שכחום וחזרו ויסדום. ופרש"י דיסדום על פי הדבור, ותמה עליו בהגהות מהר"ץ חיות, הרי בתמורה (טז, א) איתא שהלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, החזירם עתניאל בן קנז בפלפולו, ולא היה אפשר להחזירם ע"י נביא או מן השמים כדאיתא התם, משום דתורה לאו בשמים היא, א"כ איך כתב רש"י שיסדום על פי הדבור. ושמעתי פעם ממו"ר הגרא"ז אפשטיין זצ"ל שרצה לחדש, שהכלל דתורה לאו בשמים לא נאמר אלא לענין דברי תורה שנמסר לנו ללמדם ולהכריע כפי השגתינו, (שזה היסוד של תורה לא בשמים כמבואר בדרשות הר"ן דרוש חמישי ודרוש שביעי) אבל דבר שמעיקרו אינו אלא הלכה למשה מסיני, אז לא קיים הכלל של תורה לאו בשמים, שהלל"מ כולו מן השמים היא. ולפי"ז א"א להוכיח ממה שהנביאים החזירו אותיות מנצפ"ך, שאותיות התורה הם כולו הלכה למשה מסיני, א"כ שוב לא חל עליהם ההגבלה של תורה לאו בשמים, ושפיר אפשר להחזירם ע"י הנביאים.

כמה וכמה ראיות מראשונים

ועי"ש שהביא כמה וכמה לשונות בראשונים שמבואר בדבריהם שאפשר לסמוך על הנביא לענין מציאות.

תוס' (יבמות צט, ב) כתבו שאם יבוא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד, ומשו"ה מצו משוו שליח. הרא"ש (סוף מס' סוכה) כתב גבי אתרוג בחו"ל בשמיני ספק שביעי אסור, דטעמא משום דאם יבא אליהו ויאמר עברוה לאלול הוי שמיני שביעי. וכ"כ הרשב"א בתשובה (סימן יו"ד) לענין חזרת מיכל לדוד המלך אחר נשואיה לפלטי, שכתב דאפשר שלא בא עליה לפטי, אבל הק' מנין היה דוד יודע זה, ות' כי נביאים היו בימי דוד, ועל פי נביא עשה. הרי לן

ש"ע"פ שעל פי דין מיכל ופלטי אינם נאמנים לומר שלא קרבו זה אל זה, אבל הנביא נאמן, ומיכל הותרה לדוד המלך ע"ה.

[ב]

עכ"ם ועבד הבא על בת ישראל

האם הוי ישראל גמור

ועי' ברמב"ן שהטעם שכתוב "בן הישראלית" "ואיש הישראלי" להורות כי עכו"ם הבא על בת ישראל הולד אינו ישראלי. ואע"פ שפסקנו בגמרא (יבמות מה, א) דעכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש, הרי אמרו מזהמין את הולד שהוא פגום לכהונה, וכל שכן שאינו ישראלי בשמו לענין היחס בדגלים ובנחלת הארץ, כי "לשמות מטות אבותם" כתוב בהן (במדבר כו, נה). מבואר בדבריו שהסיבה שפסול לכהונה הוא שחסר לו משהו בהיותו "יהודי", ומה"ט אינו נוטל חלק בנחלה.

האם קודם מ"ת הולכים אחר האם

ממשיך הרמב"ן שמה שאמר בת"כ (פרשה יד א) בתוך בני ישראל - מלמד שנתגייר, אינו שיצטרך גירות, אלא ככל ישראל שנכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים בשעת מתן תורה (כריתות ט, א), אבל נתכוונו לומר שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל. וזה טעם בתוך בני ישראל, שהיה עמהם ולא רצה ללכת אחרי אביו להיות מצרי. ומה שאמרו בת"כ (שם) אף על פי שלא היו ממזרים באותה שעה, הוא היה כממזר, כדברי יחיד היא שנויה, (שס"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר) והלכה הולד כשר.

ומביא הרמב"ן שהצרפתים אומרים כי טעם הגרות מפני שהיה קודם מתן תורה, והיה משפטו לילך אחר הזכר ממה שאמרו (יבמות עז, ב) באומות הלך אחר הזכר, וכאשר נולד זה לא מלו אותו כי מצרי היה בדינו, אבל כשגדל נתגייר לדעתו ונמול.

הרמב"ן חולק עליהם כי מעת שבא אברהם בברית היו ישראל ובגויים לא יתחשבו, וכמו שאמר בעשו (קידושין יח, א) ודילמא ישראל מומר שאני. וק"ו הדבר, אם לאחר מ"ת שהכותי הבא על בת ישראל, מחייבי לאוין ואין לו בה קידושין, היא מקוה טהורה לאומות להכשיר את ולדה להיות כמוה, כ"ש קודם מ"ת שתהא מטהרת ולדה להיות כמוה לחייבו במילה כזרעו של אברהם, ויהיה מכלל בני ישראל.

פדה"ב לבן נכרי הבא על ב"י

מבואר בגמ' (בכורות מז, א) דנכרי הבא על לוייה הולד לוי, והכי איתא התם, אמר רב אדא בר אהבה לוייה שילדה בנה פטור מה' סלעים, דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ומלוי מאי איריא לוייה אפילו ישראלית נמי, אלא דאיעבר מישראל למשפחותם לבית אבותם כתיב, אמר רב פפא דאיעבר מעובד כוכבים, ולא תימא אליבא דמאן דאמר אין מזהמין את הולד, אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי. ומסביר הגרא"ו (קובץ הערות כ, ג) דאף דמשפחת אם אינה קרויה משפחה, צ"ל דדוקא היכא שיש לו משפחת אב, מפקיעה ממשפחת אם, אבל במקום שאין לו אב כלל, כמו בנולד מנכרי, גם משפחת אם קרויה משפחה. והק' מהא דאיתא (ב"ב קט, ב) שאם אינה יורשת את בנה דמשפחת אם אינה קרויה משפחה,

ומבואר בתוס' (שם קיד, ב) דאפילו גיורת אינה יורשת את בנה ונכסיו הפקר, והא כיון דליכא משפחת האב תירשנו אמו.

עוד הקשה מהתו"כ (ס"פ אמור הובא ברש"י), גבי מגדף שבא ליטע אהלו בשבט דן, אמרו לו משפחת אם אינה קרויה משפחה, אף שאביו היה מצרי. ולדעת הצרפתים שהביא הרמב"ן שקודם מתן תורה הולד הולך אחר הזכר אתי שפיר, שהתיחס אחר אביו המצרי והיה צריך גירות. אבל לדעת הרמב"ן שם, דס"ל שהיה מתיחס אחר אמו קשה, וצ"ע. ונראה ליישב על מה שדייקנו בדברי הרמב"ן שלענין ירושת הארץ ודגלים הוי כגוי, א"כ אע"פ שלכל דבר הוי כישראל והולך אחר אמו, וגם לענין איזה שבט הוא, אבל לענין נחלה נחשב לגוי, וצ"ע בגדר הדברים.

עכו"ם הבא על בת ישראל

והנה נחלקו התנאים (יבמות מה, א) בעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל האם הולד ממזר או כשר, לפי הת"ק הולד ממזר, אבל רבי שמעון בן יהודה אומר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת. ומסיק (שם מה, ב) והלכתא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש. וכן פסק הרמב"ם (איסורי ביאה טו, ג) וז"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין פנויה בין באשת איש בין באונס בין ברצון. וכתב בהגהת מיימוניות שבירושלמי איתא דאפ"ה אם היתה הולד נקבה פסולה מן הכהונה, וכן משמע קצת בתלמוד דידן פרק החולץ.

ועי' ברמב"ן (יבמות שם) שדן בזה באריכות ומסיק שכיון דפסקינן הלכתא הולד כשר לאפוקי מן ממזר, ולא פסקינן פגום ולא כשר לכהונה הדבר ספק אי כר' יהושע בן לוי ורב יוסף אי כרבין ורב יהודה ורבא, וזהו טעמו של הרי"ף דאמר ספיקא היא משום דבתראי דפסקי הלכה הכשירוהו ולא הורו בה להתיר. ומביא ההיא דדבכורות (הנ"ל) אמר רב פפא לויא דאיעבר מגוי ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולד, אלא אפילו למ"ד מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי, משמע דאיכא מ"ד אין מזהמין אותו כלל אלא כשר גמור הוא לכהונה, הילכך כלויה שילדה מישראל היא, ולמאן דאמר מזהמין היינו מאן דפסיל לכהונה, ולפיכך מיקרי לוי פסול שהוא הולך אחר אמו. ואע"ג דבירושלמי אמרו שאם היתה נקבה פסולה מן הכהונה, י"ל דס"ל כר"י ודחויה היא. ומסיק הרמב"ן דספיקא הוא ולא מנסבינן בתו לכהן, אי נמי נקבה היא אסורה לו, ואם נשא אין מוציאין מידו והולד ספק חלל.

האם למ"ד הולד כשר צריך גירות

נחלקו הראשונים למ"ד הולד כשר האם צריך גירות, בדברי רש"י לכאורה יש סתירה שבקידושין (סח, ב) כתב לבאר מה שאיתא התם "לימא קסבר רבינא עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר", דאתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים דנימא עובד כוכבים הוא ואם נתגייר יהא מותר לבא בקהל, אלא בתר ישראלית שדינן ליה, וכיון שבעבירה נולד הוה ליה ישראל פסול כשאר נולדים ממי שאין עליו קידושין דתנן במתני' (סו, ב) שהם ממזרים. משמע שלפי הצד שהולד כשר, היינו דאזלנן בתר הגוי וצריך גירות ורק אז יהיה מותר בקהל. וכ"ה בפסקי תוספות (קידושין עה, ב) וז"ל עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר והוי עובד כוכבים. ומקורו ממש"כ התוס' וז"ל ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר הגוי, משמע שהטעם שהולד כשר ואינו ממזר משום דהולך אחר הגוי, וצריך להתגייר.

ועי' במהרש"א (עה, ב) שרש"י סותר את עצמו ממש"כ לקמן (עו, א) וז"ל דע"כ עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, אלא שפחה ולדה עבד, משמע שכשר לגמרי בלי גירות, שהרי אחרי "גירות" גם ולד השפחה כשר.

ובפתחי תשובה (אבה"ע ד, א) מביא מס' יערת דבש (ח"א דרוש י"ז) וז"ל ידוע מ"ש בגמ' לכמה דיעות כותי הבא על בת ישראל הולד כשר, ולמ"ד הולד כשר הולד כותי, א"כ דריוש שהיה בן אסתר היה ישראל רק ממזר, ותמה עליו הפ"ת מה ראה על ככה לומר דלמ"ד הולד כשר הולד כותי, ומשום הכי הוצרך להסמיק הדרוש שלו רק אליבא דמ"ד הולד ממזר שהוא דלא כהלכתא, דהא אנן פסקינן דהולד כשר, ומסתימת כל הפוסקים נראה דהולד כשר והוא ישראל גמור.

עוד הביא מס' שעה"מ (פט"ו מהא"ב ה"ג) שהאריך הרבה בדין זה וכתב ליישב הסתירה בדברי רש"י, שהקשה מהרש"א, דלעולם דעת רש"י דהולד ישראל, ומ"ש בפרק האומר דולד כשר ע"י שנתגייר לא כ"כ אלא לפום מאי דס"ד התם דכל היכא דשדינן ליה בתר ישראל הולד ממזר. ובסוף דבריו הביא ראיה עצומה שהוא ישראל גמור מסוגיא דבכורות (הנ"ל) דבן עכו"ם שבא על בת ישראל חייב בפדיון הבן, ואי היה צריך גירות אמאי חייב בפדיון, הא בבניך כתיב, אלא ודאי דכשר לגמרי והרי הוא כישראל גמור.

חידוש הנתיבות שלאחר גירות מתייחס אחר האם

והביא שם משו"ת חמדת שלמה (סי' ב' וג') שמתפלפל עם בעל הנתיבות שפסק שצריך גירות כפשטות לשון רש"י לקידושין (סח, ב), ומה שתמה מהרש"א דדברי רש"י סתרי אהדי אינו קשה כלל דיש לחלק בין נולד מן העכו"ם לנולד מן העבד דאין לו חייס, דשאני גירות דידיה מעכו"ם גמור, וראיה לזה מבכורות. והטעם דרק בגיותן אית לעכו"ם חייס, אבל בגירותן לית להו חייס, ולפי"ז גירות צריך משום דכל זמן שלא נתגייר עדיין נתייחס אחר אביו, אבל כשמתגייר תו לית להו חייס, וממילא אחר הגירות שדינן ליה בתר אימיה והוי כישראל גמור ודינו כבכור ישראל וחייב בפדיון ואסור בממזרת.

אבל החמדת שלמה חולק עליו, ומוכיח כן משיטת הרי"ף והרמב"ם דפסקי בכותי ועבד הבא על בת ישראל דהבת אינה פגומה לכהן, ואי הוי צריכה גירות וודאי הוי פגומה לכהונה. וכן מבואר בפשיטות מדברי הרא"ם פרשת אמור, ומדברי הרמב"ן וחכמי הצרפתים שהביא שם. וכן מבואר מהב"ש (רס"ד) והט"ז והש"ך (יו"ד רסח, י), ודאי דהכי הלכתא דאין צריך גירות. גם בשו"ת נוב"ת (סימן ק"ן) מבואר שתופס בפשיטות דאין צריך גירות, ובעדת ישראל מתחשב לכל דבר שבקדושה.

ולגבי עיקר הקושיא מבכורות עיין בחידושי הגרנ"ט (כתובות סימן כ"ח) שרצה לחדש שבגירות איכא ב' ענינים, "יחוס ישראל" ו"קדושת ישראל". ועכו"ם הבא על בת ישראל הגם שצריך הולד גירות לשיטת התוס', מ"מ אין זה משום שהוא גוי גמור, דמאחר שהוא נולד מאמא ישראלית יש לו יחוס ישראל, שהרי הוא מתייחס אחר אמו, אלא שחסרה לו קדושת ישראל, דקדושת ישראל תלוי באבות כמו שקדושת כהונה ולויה תלויה באבות, ולא סגי לזה במה שהוא מתייחס אחר אמו. ולפי"ז לא קשה על תוס' בולד שנולד מעכו"ם הבא על בת ישראל שיהא פטור מפדה"ב משום דנכרי הוא, דבאמת ישראל הוא מצד יחוס ישראל כיון דאמו ישראל ומתייחס אחריה, ומה שחסר לו קדושת ישראל אינו פוטרו מפדה"ב.

מילה בשבת

כתוב בשו"ע (יו"ד רסו, יב) ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית, מלין אותו בשבת. והעיר הגרע"א דלכאורה גם בעובד כוכבים שהוליד מישראלית מלין אותו בשבת, אולם למ"ש מהרש"א (קדושין עה, ב) בתוספת שם דס"ל בעובד כוכבים שבא על בת ישראל דהולד עובד כוכבים וצריך גירות אין מלין אותו בשבת. ובפתחי תשובה (ס"ק יד) הביא מספר תפארת למשה שישראלית שהולידה בן מעובד כוכבים מלין אותו בשבת, דהא הולד כשר.